

Suon sijainti ja tila

Yli-Iin Pahkakosken kylän Vitsasuo on Iijoen ja sen sivuhaaran, Siuruajoen välisellä vedenjakajalla viettäen valtaosin suon itäosan Pikku-Mättäisjärven kautta edelleen pohjoisen kautta Siuruajokeen. Vitsasuo (ojittamaton ala noin 150 ha) on erämaasuota seudulla, jossa suot ovat vaihtelevan tehokkaasti ojitettuja, ja 2-3 kilometrin etäisyydellä on kolme turvetuotantosuota.

Vitsasuo on ojitettu pohjoiselta reunaltaan suon siten valtaosin rajautuessa luonnollisella tavalla moreenipohjaisiin talousmetsiin, lukuisiin metsäsaarekkeisiin ja itäiseen järveen. Suon karusta ja mätäspintaisesta luonteesta ja suovesien virtaussuunnista johtuen reunaojaston vaikutus suohon jää vähäiseksi.

Suon kaakkoislaidalla on hirvitorni, mönkijöiden jälkiä on suolla niukalti. Muut ihmisen tekemät rakenteet ovat suoretkeilyä palvelevia: (1) suon yli Pikku Mättäisjärven kautta kulkee pitkostettu polku, (2) metsäsaarekkeessa suon keskellä on lintutorni ja laavu, (3) Järven rannassa on laavu ja tulistelupaikka.

Vitsasuo on maisemaltaan ehyt ja rauhallinen; metsäsaarekkeet ja järvi tuovat siihen vaihtelua. Vitsasuota voidaan pitää lähes luonnontilaisena suona.

Suoyhdistymän ja kasvillisuuden luonne

Vitsasuo ei ole tyylipuhtaasti minkään klimaattisesti määräytyvän suoyhdistelmätyypin edustaja, vaan se voidaan nimetä topografisten syiden ohjaamaksi vietto- ja kilpikeltaan välimuodoksi. Suon keskusta on allikkoista ja ruoppakuljuista keidasrämettä, jota pääsääntöisesti ympäröivät laajat lyhytkorsikeidasrämeet. Suon etelälaidalla lievästi minerotrofiset lyhytkorsinevat tulevat hyvin lähelle keskustan kuljokeidasrämeitä. Vedenvirtausalueelle keitaan keskustasta kohti järveä on kehittynyt karuja kalvakkanevoja.

Koska Vitsasuo on vedenvirtauksien suhteen ”polyfurkaattinen”, moneen suuntaan viettävä, selkeitä laideosia on kehittynyt vain niukasti; tätä edesauttaa myös valuma-alueen pienuus. Laiteeksi tulkittavia kasvilisuskuvioita ovat suon eteläreunan karut suursaranevat ja vastaavat rämekombinaatiot sekä karut lyhytkortiset neva- ja nevarämeypinnat. Varsin usein pallosararämeet muodostavat kangasrämeiden sisäpuolisia kasvillisuusvyöhykkeitä.

Pikku Mättäisjärven ympärillä on monin kohdin varsinaisen isovarpurämeen muodostama kehä. Rannantuntuman avoimet kasvillisuustyypit ovat karua suursaranevaa, luhtanevaa ja äärikarua lyhytkorsinevaa. Järven länsipuolen ison metsäsaarekkeen itälaidalla on harvinaistunutta kangaskorpea.

Lukuun ottamatta Pikku Mättäisjärven rannan keskiravinteisuutta vaativia luhtalajeja, ei Vitsasuolla esiinny mesotrofian indikaattoreita. Suolla ei esiinny uhanalaisia kasvilajeja. Kangaskorvet ovat valtakunnallisesti uhanalainen luontotyyppi.

Suolinnuston yleispiirteet

Vitsasuon linnustosta ei liene tehty selvitystä. Suolla tehty tarkastuskäynti heinäkuun puolivälissä 2009 ei tuottanut heinäorsan, keltävästäräkin, niittykirvisen ja kurjen sulkien lisäksi uutta Tunturin (2006) listauksiin: valkoviklo, pikkukuovi, tavi ja hiirihaukka; järvellä on tavattu ainakin kuikka, joutsen, jousisorsa ja telkkä poikueineen sekä lapinharakka. Tunturin tuoreemmat (2009) lisähavainnot olivat pesivä joutsen, pesivä kana-haukka, pesivä korppi, kapustarinta ja metsähänhi. Pikku Mättäisjärvi voi toimia myös sorsalintujen keräymäpaikkana; elokuussa on saattanut järvellä olla yli kaksi sataa vesilintua (Tunturi 2009).

Vitsasuota järvineen voidaan pitää linnustollisesti edustavana suona.

Vitsasuon merkitys soidensuojelun alueellisessa tarkastelussa

Vitsasuo on osittaisesta reunaojituksesta huolimatta poikkeuksellisen hyvin säilyttänyt luonnontilaisuutensa. Sen keidasrakenne on ehtinyt keskiosiltaan jo melko kypsään vaiheeseen. Suomaisema on vaikuttava. Suolle tehty retkireitti ja lintutorni kertovat suon omitun käyttöön juuri luonnontilaisena. Jo ilman laajempaa suoyhdistymätyyppien alueellista arviointia edellä mainitut seikat puoltavat suon säilyttämistä luonnontilaisena.

Kirjallisuus

Tunturi, K. 2006: Yli-Ii, Pahkakosken tornit – Vitsasuo ja Iso Mättäisjärvi. – Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen nettisivut: <http://www.environment.fi/default.asp?contentid=187458&lan=fi>

Tunturi, K. 2009: Haastattelu.